

Vastakulttuurista väitöskirjaksi

Vesa Kataisto

Suomi sai toisen sarjakuvatohtorinsa, kun Päivi Arffman väitteli Turun yliopistossa aiheesta "Comics go underground" - Underground -sarjakuva vastakulttuurina vuosien 1967 - 1974 Yhdysvalloissa. Kulttuurihistorian oppiaineeseen tehty väitöskirja on samalla ensimmäinen perinpohjainen suomenkielinen opastusteos amerikkalaisen vaihtoehtokulttuurin syntyyn sitä luoneiden ja sen parissa eläneiden henkilöiden kertomana.

- Olen aina ollut kiinnostunut sarjakuvista, joten se on minulle myös luonteva tutkimuskohde. Nimenomaisesti underground-sarjakuviin päädyin siksi, että ne sopivat mielestäni erityisen hyvin kulttuurihistorialliseen tutkimukseen, jonka tavoitteena on kartoittaa kulttuurin kokonaiskuva tietyn tutkimuskärjen kautta. Tässä tapauksessa U-sarjakuva avaa näkökulman 60-luvun radikalismiin, joka puolestaan heijastaa laaja-alaisemminkin oman aikansa kulttuurista ja yhteiskunnallista muutosta, kertoo Arffman.

- Onnekseni alkuperäisiä U-sarjakuvia löytyi Suomestakin runsaasti. Kemin sarjakuvakeskuksella on hallussaan kerrassaan erinomainen, Pekka Gronowin keräämä kokoelma. Se käsittää yli 300 alkuperäisnimikettä, mikä on enemmän kuin riittävä otos tutkimusta ajatellen. Se kattaa yli kolmanneksen kaikista tutkimusajankohdan yhdysvaltalaisista underground- ja vaihtoehtosarjakuvista. Kiinnostuneille tiedoksi, että tällä hetkellä kokoelma on siirretty Kemin kaupungin-

Päivi Arffman väitteli amerikkalaisesta undergroundsarjakuvasta.

kirjastoon.

- Suomesta löytyy myös varsin kattavasti 60- ja 70-lukujen taitteen Yhdysvaltoja ja vastakulttuurista käsittelevää kirjallisuutta. Nimenomaisesti U-sarjakuvaa koskevia teoksia sitä vastoin ei löydy montaakaan koko maailmasta. Tein kyllä tutustumis- ja lähteidenhakureissun New Yorkiin ja San Franciscoon, joista haaviini tarttui joitakin hyviä lähteitä. Kenties sitäkin tärkeämpää oli nähdä ja kokea itse ne paikat, joihin lähteissä toistuvasti viitataan, Arffman totea.

Tärkeimmiksi katsotut lähteet ja henkilöt löytyivät. Kemin kokoelman lisäksi Arffmanilla oli hallussaan jo jonkin verran U-sarjakuvia. Suomalaisista sekä ulkomaisista antikvariaateista ja kirjakaupoista löytyi lisää aarteita kaikkiaan kahdeksanvuotiseksi venyneen prosessin aikana. Tähän ajanjaksoon sisältyy Arffmanin samasta aiheesta tekemä Pro gradu -työ ja liseniaatintutkimus jälkimmäiseen kuuluvine muine opintosuorituksineen.

- U-sarjakuvien tekijöitä ja kustantajia etsin Internetin ja erilaisten sarjakuva-alan ihmisten ja postitusryhmien kautta. Haluaisinkin välittää lämpimät kiitokset (vastaväittäjänä toimineelle) Pekka Gronowille, Harri Römpöttille ja Ville Häniselle suuresta avusta yhteystietojen hankkimisessa.

Hankalinta oli, kuten arvata saattaa, Robert Crumbin tavoittaminen. Lopulta sekin onnistui, ja jonkinlaiseksi yllätyksekseni sain myös vastauksen: tosin ”vain” postikortin, jossa Crumb ystävällisesti suosittelee joitakin lähteitä, joista etsiä enemmän häntä koskevaa tietoa. Sinänsä olen enemmän kuin tyytyväinen jo tähänkin vastaukseen tietäen Crumbin yksityisyyttään varjelevan luonteen.

Useimmat kiinni saamistani U-sarjakuvantekijöistä ja kustantajista, etenkin Denis Kitchen, Jay Lynch, Trina Robbins, Gilbert Shelton, Howard Cruse, Bill Griffith ja Kathe Todd,

©Denis Kitchen

Denis Kitchenin loistokas Amerikka. Arffmanin kirjan kuvitusta.

vastasivat kyselyihini hyvinkin perusteellisesti ja/tai avustivat muuten uusien yhteystietojen hankkimisessa, kiittää Arffman.

Suurin osa tutkimusajasta kului sarjakuvien läpikäymiseen, ja toisaalta aikakauden historiaan perehtymiseen. Gradu ja liseniaatintutkimus antoivat työlle perus-puitteet, mutta käytännössä työ piti aloittaa lähes alusta väitöskirjavaiheeseen siirtyessä.

- Kun historia ja U-sarjat, kaksi järkällettä, alkoivat keskinäisen vuoropuhelunsa, alkoi tuntua että tutkimuksestani tulee väijäämättä vähintään tuhatsivuinen! Niinhän siitä itse asiassa taisi tullakin... Tekstin karsiminen jonkinlaiseen siedettävään sivumäärään oli jo sinänsä oma projektinsa. Vasta väitöskirjavaiheessa mukaan ottamani Kemin kokoelma muutti tyystin työn luonnetta. Materiaalin laajentuminen herätti uusia ajatuksia ja kysymyksiä, vastausten etsiminen niihin aiheutti jälleen uusia kysymyksiä, uusien lähteiden etsimistä, jne... Kokonaan uudenlaisia näkökulmia avasivat myös kontaktit U-sarjakuvan tekijöihin sekä niinkään Kemin sarjakuvakeskuksesta löytämäni underground- ja vaihtoehto-

sarjakuvien bibliografia, joka antoi uutta, eksaktia tietoutta U-sarjakuvien julkaisu-toiminnasta. Väitöskirja vaatii jo sinänsä aiempaa laajempaan lähdemateriaaliin perehtymistä. Kaikkiaan väitöskirjaosuuden teko vei suunnilleen reilut kuusi vuotta, Arffman laskee.

Hän kiittää myös oppiaineen myönteistä suhtautumista aihevalintaan. Työn katsottiin soveltuvan hyvin kulttuurihistorialliseksi tutkimuskohteeksi ja palaute oli positiivista sekä kannustavaa.

- Tällä hetkellä valmistelen artikkelia ulkomaiseen julkaisuun väitöskirjani pohjalta. Jatkoa ajatellen ensisijaisena kiinnostuksen kohteena on edelleen tutkimustyö, joten toiveissani olisi päästä mukaan johonkin tutkimusprojektiin tai kenties aloittaa itse sellainen. Aiheen ei välttämättä tarvitse liittyä juuri sarjakuvaan tai populaarikulttuuriin. Käytännössä mikä tahansa aihe on kiinnostava, kun siihen perehtyy.

Friikkilän pojat, Gilbert Sheltonin maanpäällistäkin suosiota saanut karvapääkolmikko.

